ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Κλήμεντος 14, 2328 Λακατάμια
P.O.Box 12906,
2254 Λευκωσία, Κύπρος

Τηλ: +357 22560175
Φαξ: +357 22560065

TROJAN
ECONOMICS

ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΑΠΟΦΥΓΗ ΕΜΠΛΟΚΗΣ ΣΕ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΝΟΘΕΥΣΗΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΩΝ (BID RIGGING)

Ετοιμάστηκε από τον
Δρ. Παναγιώτη Αγησιλάου και
τον Κυριάκο Τίκκα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή 03
2. Η σημασία του Δικαίου του Ανταγωνισμού 03
3. Νόθευση διαγωνισμών (bid rigging) 04
4. Η απαγόρευση της νόθευσης διαγωνισμών 05
5. Χαρακτηριστικές μορφές νόθευσης διαγωνισμών 06
6. Χαρακτηριστικά αγοράς που διευκολύνουν τη νόθευση διαγωνισμών 08
7. Πρακτικές συμβουλές για αποφυγή νόθευσης διαγωνισμών 12

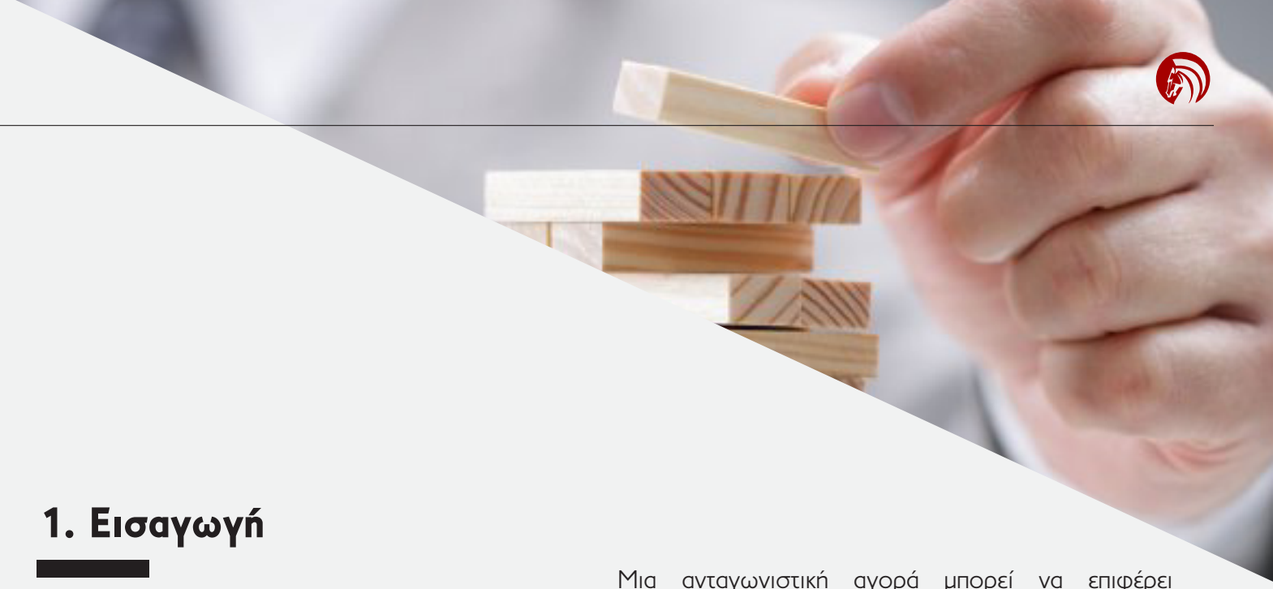

1. Εισαγωγή

Σκοπός του παρόντος εγχειριδίου είναι η παροχή χρήσιμων πληροφοριών και πρακτικών συμβουλών αναφορικά με τις πρακτικές νόθευσης διαγωνισμών (bid rigging). Νόθευση διαγωνισμών προκύπτει όταν οι επιχειρήσεις οι οποίες υπό κανονικές συνθήκες αναμένεται να δρουν ανταγωνιστικά μεταξύ τους, συνάπτουν μυστικές συμφωνίες με στόχο την αύξηση των τιμών ή την υποβάθμιση της ποιότητας των προϊόντων/υπηρεσιών που επιθυμούν να αποκτήσουν οι αγοραστές μέσω ανταγωνιστικής διαγωνιστικής διαδικασίας.

Η δομή του εγγράφου έχει ως ακολούθως. Αρχικά, θα γίνει μια συνοπτική αναφορά στην σημασία του Δικαίου του Ανταγωνισμού. Ακολούθως θα γίνει παρουσίαση του νομικού πλαισίου αναφορικά με τις πρακτικές νόθευσης διαγωνισμών. Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν ορισμένες χαρακτηριστικές μορφές νόθευσης διαγωνισμών. Επίσης, θα γίνει παρουσίαση των βασικών δομικών χαρακτηριστικών της αγοράς που ενθαρρύνουν την ανάπτυξη πρακτικών νόθευσης διαγωνισμών. Τέλος, θα δοθούν ορισμένες πρακτικές συμβουλές για την αποτροπή εκδήλωσης τέτοιων πρακτικών.

Το πιο κάτω ενημερωτικό υλικό αποτελεί αναγκαία γνώση για κάθε στέλεχος επιχείρησης που συμμορφώνεται με τους κανόνες του Δικαίου του Ανταγωνισμού.

2. Η σημασία του Δικαίου του Ανταγωνισμού

Ο ανταγωνισμός συνιστά το θεμέλιο λίθο της ανοικτής οικονομίας της αγοράς. Η ύπαρξη αποτελεσματικού ανταγωνισμού επιβάλλει πειθαρχία στη συμπεριφορά των επιχειρήσεων και εξασφαλίζει τη βέλτιστη κατανομή των πόρων.

Μια ανταγωνιστική αγορά μπορεί να επιφέρει σημαντικά οφέλη τόσο στους καταναλωτές όσο και στις επιχειρήσεις, π.χ. χαμηλότερες τιμές, βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων/υπηρεσιών, μεγιστοποίηση των κινήτρων για καινοτομίες, διεύρυνση επιλογών και δημιουργία νέων ευκαιριών για επιχειρηματική δραστηριότητα.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την εξασφάλιση των πιο πάνω ωφελειών είναι η αποτελεσματική λειτουργία του μηχανισμού της αγοράς. Ένας σοβαρός λόγος για τον οποίο οι αγορές συχνά αποτυγχάνουν να λειτουργήσουν ικανοποιητικά και να έχουν καλά αποτελέσματα για τους καταναλωτές είναι η νόθευση του ανταγωνισμού μέσω συντονισμού της συμπεριφοράς των ανταγωνιστικών επιχειρήσεων σε μια αγορά.

Ένα κλασικό παράδειγμα συντονισμού της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων συνιστά η νόθευση διαγωνισμών που εκδηλώνεται όταν ορισμένες ή και όλες οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε μία διαγωνιστική διαδικασία για να κερδίσουν ένα συμβόλαιο αναφορικά με την εκτέλεση ενός έργου, καθορίζουν εκ των προτέρων ποιά επιχείρηση θα υποβάλει την επιτυχούσα προσφορά.

Οι πρακτικές νόθευσης διαγωνισμών τηρούνται συνήθως μυστικές και χαρακτηρίζονται ως περιορισμοί ιδιαίτερης σοβαρότητας στο Δίκαιο του Ανταγωνισμού, καθώς από τη φύση τους περιορίζουν την ένταση του ανταγωνισμού στην αγορά.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η μη συμμόρφωση των επιχειρήσεων[1] με το Δίκαιο του Ανταγωνισμού μπορεί να οδηγήσει στην επιβολή σημαντικών διοικητικών προστίμων που ανέρχονται μέχρι και το 10% του παγκόσμιου κύκλου εργασιών της παραβαίνουσας επιχείρησης (ή μέχρι το άθροισμα του 10% του κύκλου εργασιών κάθε επιχείρησης που είναι μέλος μίας ένωσης επιχειρήσεων που παραβιάζει το Δίκαιο του Ανταγωνισμού) κατά το τελευταίο έτος της παράβασης. Το ύψος του προστίμου συναρτάται με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παράβασης.

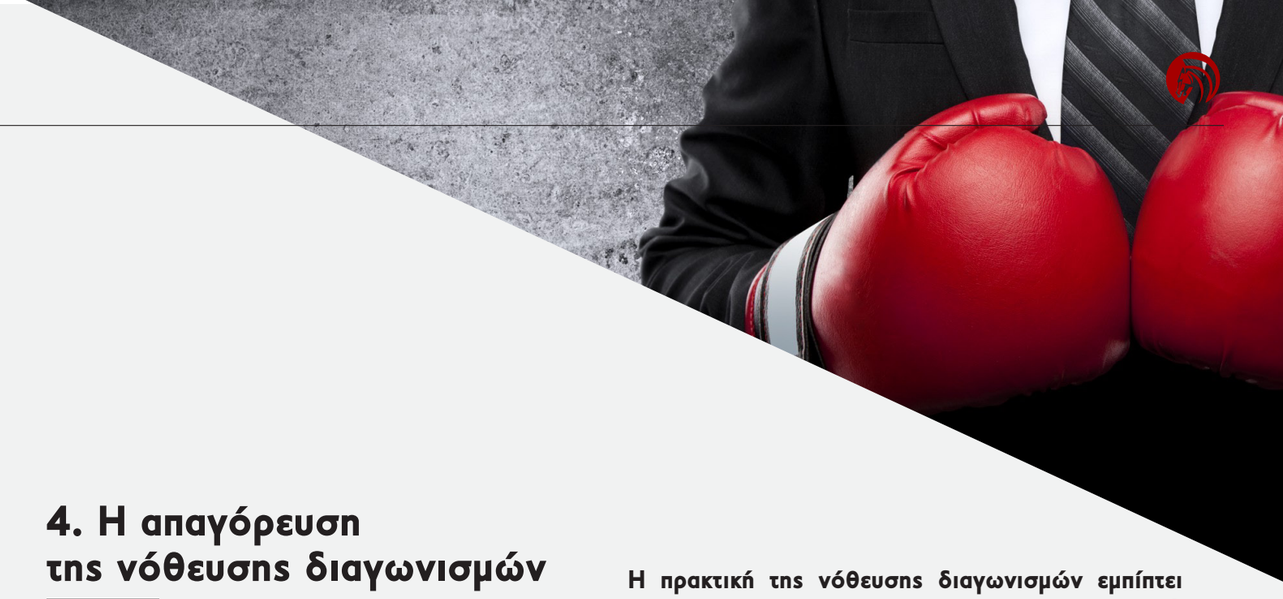

3. Νόθευση διαγωνισμών (Bid rigging)

Νόθευση διαγωνισμών αποτελεί την μυστική συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων, οι οποίες υπό κανονικές συνθήκες αναμένεται να δρουν ανταγωνιστικά μεταξύ τους, με στόχο την αύξηση των τιμών ή την υποβάθμιση ποιότητας προϊόντων για αγοραστές που επιθυμούν να προμηθευτούν προϊόντα/υπηρεσίες μέσω διαδικασίας ανταγωνιστικού διαγωνισμού.

Οι πρακτικές νόθευσης διαγωνισμών έχουν σοβαρές επιδράσεις στην οικονομία ενός κράτους αφού οι επιχειρήσεις που νοθεύουν την ανταγωνιστική προσφοροδοτική διαδικασία αποκομίζουν οικονομικά οφέλη σε βάρος των αγοραστών και/ή των φορολογουμένων πολιτών όταν πρόκειται για δημόσιο διαγωνισμό[2]. Επίσης, τέτοιες πρακτικές μειώνουν την εμπιστοσύνη των αγοραστών και/ή των πολιτών σε σχέση με την αποτελεσματικότητα των διαγωνιστικών διαδικασιών και υπονομεύουν τα οφέλη της ανταγωνιστικής αγοράς.

Πέραν των αγοραστών/ και/ή των φορολογουμένων πολιτών, η νόθευση διαγωνισμών επηρεάζει αρνητικά και τις ανταγωνιστικές επιχειρήσεις που δε συμμετέχουν στις συμφωνίες για τη νόθευση των προσφορών, καθώς αυτές οι επιχειρήσεις θα έχουν μειωμένες πιθανότητες να κερδίσουν τους διαγωνισμούς. Επιπρόσθετα, οι εν λόγω επιχειρήσεις μπορεί να επηρεαστούν αρνητικά και από τον αυστηρότερο έλεγχο των προσφορών που θα υποβάλουν, ιδιαίτερα εάν η αναθέτουσα αρχή έχει υποψίες για ύπαρξη αντιανταγωνιστικής συμφωνίας νόθευσης των διαγωνισμών.

Τονίζεται ότι η νόθευση ενός διαγωνισμού μπορεί να λάβει χώρα σε όλα τα στάδια της διαγωνιστικής διαδικασίας. Συγκεκριμένα, μπορεί να εκδηλωθεί στο αρχικό στάδιο της δημοσίευσης της προσφοροδοτικής διαγωνιστικής διαδικασίας ή ελάχιστα προηγουμένως ή και κατά την υποβολή των προσφορών.

[1] Για σκοπούς Δικαίου του Ανταγωνισμού ως επιχείρηση νοείται κάθε οντότητα που ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από τη νομική της μορφή και τους σκοπούς της.

[2] Αξίζει να σημειωθεί ότι οι δημόσιοι διαγωνισμοί ενδεχομένως να ανέρχονται μέχρι και το 20% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος ενός κράτους.

4. Η απαγόρευση της νόθευσης διαγωνισμών

Η βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματική λειτουργία του μηχανισμού της αγοράς είναι η αυτόνομη οικονομική δράση των επιχειρήσεων. Συνεπώς, οποιαδήποτε συμφωνία μέσω της οποίας εκφράζεται η κοινή βούληση των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων να περιορίσουν την ελευθερία δράσης τους θεωρείται ότι παρεμποδίζει ή και στρεβλώνει τον ελεύθερο ανταγωνισμό. Ο πραγματικός τύπος της συμφωνίας και ο βαθμός δεσμευτικότητας των επιχειρήσεων με αυτήν δεν ενδιαφέρει. Ακόμη και μία άτυπη ή προφορική ή ανεπίσημη συνεννόηση μπορεί να εκφράζει τη σύμπτωση βούλησης των επιχειρήσεων για περιορισμό του ανταγωνισμού, π.χ. συμφωνία κυρίων (gentlemen's agreement).

Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω η έννοια της συμφωνίας είναι διασταλτική καθώς περιλαμβάνει οποιαδήποτε τυπική ή άτυπη, γραπτή ή άγραφη, εκτελεστή κατά νόμο ή μη, συμφωνία δυο ή περισσοτέρων επιχειρήσεων ή ενώσεων επιχειρήσεων ή την εναρμονισμένη πρακτική δύο ή περισσότερων επιχειρήσεων ή την απόφαση ένωσης επιχειρήσεων. Από την άλλη, η έννοια της εναρμονισμένης πρακτικής περιλαμβάνει το συντονισμό μεταξύ επιχειρήσεων οι οποίες, χωρίς να έχουν φθάσει στο στάδιο σύναψης συμφωνίας, αντικαταστήσουν συνειδητά τους κινδύνους που συνεπάγεται ο ανταγωνισμός με μια πρακτική συνεργασίας μεταξύ τους.

Είναι σημαντικό να διευκρινιστεί ότι η συμμετοχή σε μια αντιανταγωνιστική συμφωνία δεν κρίνεται αποκλειστικά από τη ρητή αποδοχή της συμφωνίας ή και την ενεργό δράση μίας επιχείρησης όσον αφορά στην υλοποίησή της. Αρκεί η σιωπηρή αποδοχή της συμφωνίας και η απουσία αυτόβουλης δημόσιας αποστασιοποίησης από αυτήν ή και η συμμετοχή της επιχείρησης σε ένα προπαρασκευαστικό στάδιο λήψης της απόφασης για συντονισμό της συμπεριφοράς των ανταγωνιστών στην αγορά.

Η πρακτική της νόθευσης διαγωνισμών εμπίπτει στον απαγορευτικό κανόνα που εισάγει το άρθρο 3 του περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμου του 2008 (Νόμος 13(Ι)/2008), όπως ισχύει σήμερα. Το εν λόγω άρθρο απαγορεύει:

> *«όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων ή ενώσεων επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική, που έχουν ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα την παρακώλυση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της Δημοκρατίας, ιδίως εκείνες οι οποίες συνίστανται*
> *(α) στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής·*
> *(β) στον περιορισμό ή στον έλεγχο της παραγωγής, της διάθεσης, της τεχνολογικής ανάπτυξης ή των επενδύσεων·*
> *(γ) στη γεωγραφική ή άλλη κατανομή των αγορών ή των πηγών προμήθειας·*
> *(δ) στην εφαρμογή ανόμοιων όρων για ισοδύναμες συναλλαγές, με συνέπεια ορισμένες επιχειρήσεις να τίθενται σε μειονεκτική στον ανταγωνισμό θέση·*
> *(ε) στην εξάρτηση της σύναψης συμφωνιών από την αποδοχή από μέρους των αντισυμβαλλόμενων πρόσθετων υποχρεώσεων, οι οποίες, κατά τη φύση τους ή σύμφωνα με τις κρατούσες εμπορικές συνήθειες, δε συνδέονται με το αντικείμενο των συμφωνιών αυτών.»*

Έχοντας υπόψη τα πιο πάνω, οι συμφωνίες νόθευσης διαγωνισμών μπορεί να καλύπτονται από το άρθρο 3(α) όταν η συμφωνία μεταξύ των ανταγωνιστών αφορά στον καθορισμό της τιμής των προσφορών ή από το άρθρο 3(1)(β) όταν αφορά στον περιορισμό των προσφορών που θα υποβληθούν ή το άρθρο 3(1)(γ) όταν αφορά την κατανομή των αγορών ή των πελατών μεταξύ των ανταγωνιστικών επιχειρήσεων (δυνητικών προσφοροδοτών).

5. Χαρακτηριστικές μορφές νόθευσης διαγωνισμών

Η νόθευση ενός διαγωνισμού μπορεί να εκδηλωθεί με διάφορες μορφές, οι οποίες έχουν ως κοινό στόχο την αύξηση της τιμής της επιτυχούσας προσφοράς ώστε να αυξηθεί το κέρδος των επιτυχόντων προσφοροδοτών.

Τα σχέδια νόθευσης διαγωνισμών συχνά περιλαμβάνουν μηχανισμούς κατανομής και διαμοιρασμού των πρόσθετων κερδών που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της υψηλότερης νικητήριας προσφοράς μεταξύ των ανταγωνιστών.

Πιο κάτω περιγράφονται ορισμένες χαρακτηριστικές μορφές νόθευσης διαγωνισμών, όπως αυτές έχουν προκύψει από τη σχετική νομολογία. Επισημαίνεται ότι οι πιο κάτω μορφές νόθευσης διαγωνισμών δεν είναι αμοιβαία αποκλειόμενες αλλά συμπληρωματικές μεταξύ τους, δηλαδή συχνά συνδυάζονται ώστε να προκαθοριστεί η νικήτρια επιχείρηση.

Εικονικές προσφορές (cover bidding)

Ορισμένες ανταγωνιστικές επιχειρήσεις συμφωνούν να υποβάλουν εικονικές προσφορές, με σκοπό να δώσουν την παραπλανητική εντύπωση ύπαρξης γνήσιου ανταγωνισμού μεταξύ των συμμετεχόντων στην ανταγωνιστική διαδικασία. Οι εικονικές προσφορές μπορεί να εκδηλωθούν με διάφορους τρόπους όπως π.χ. υποβολή προσφοράς με υψηλότερη τιμή από την τιμή της προκαθορισμένης νικήτριας προσφοράς, υποβολή προσφοράς που είναι γνωστό ότι είναι πολύ υψηλή για να γίνει αποδεκτή από την αναθέτουσα αρχή, και υποβολή προσφοράς με συμπερίληψη ειδικών όρων οι οποίες είναι γνωστό ότι δεν θα γίνουν αποδεκτοί από την αναθέτουσα αρχή.

Οι εικονικές προσφορές αποτελούν τον πλέον συνήθη τρόπο νόθευσης διαγωνισμών.

Καταστολή προσφοράς (bid suppression)

Ορισμένες ανταγωνιστικές επιχειρήσεις συμφωνούν να μην υποβάλουν προσφορά ή να αποσύρουν μια ήδη κατατεθείσα προσφορά, προκειμένου να κατοχυρωθεί ο διαγωνισμός σε μία προκαθορισμένη επιχείρηση.

Προσφορές εκ περιτροπής (bid rotation)

Προσφορές που υποβάλλονται στα πλαίσια ενός διαγωνισμού, όπου ορισμένες ανταγωνιστικές επιχειρήσεις συμφωνούν να υποβάλουν εκ περιτροπής τη νικήτρια προσφορά. Ο τρόπος εφαρμογής τους μπορεί να ποικίλοι. Για παράδειγμα, οι εκ περιτροπής προσφορές μπορεί να κατανέμουν τις συμβάσεις των έργων που αφορούν οι διαγωνισμοί μεταξύ των ανταγωνιστικών επιχειρήσεων ανάλογα με τον όγκο των προμηθευόμενων υλικών ή την αξία της κάθε σύμβασης ή το μέγεθος των επιχειρήσεων (π.χ. το μερίδιο αγοράς τους). Επιπλέον, οι εκ περιτροπής προσφορές μπορεί να βασίζονται σε κριτήρια που συναρτώνται με τα χαρακτηριστικά της αναθέτουσας αρχής (π.χ. κεντρική κυβέρνηση, τοπικές αρχές), την γεωγραφική περιοχή που αφορά το έργο και τη φύση του έργου.

Κατανομή αγοράς (Market allocation)

Κατανομή αγορών υπάρχει όταν ανταγωνιστικές επιχειρήσεις συμφωνούν τον μεταξύ τους καταμερισμό των αγορών ανά κατηγορία πελάτη ή γεωγραφική περιοχή. Οι ανταγωνιστικές επιχειρήσεις νοθεύουν τις προσφορές τους κατά τρόπο που να διασφαλίζεται ότι ο διαγωνισμός θα κατακυρωθεί στην επιχείρηση στην οποία έχει κατανεμηθεί ο πελάτης ή η συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Οι επιχειρήσεις που θα λάβουν πελάτες ή ένα μέρος της αγοράς που έχει κατανεμηθεί σε μια άλλη ανταγωνιστική επιχείρηση μπορεί να παρέχουν στην τελευταία «αποζημίωση», χρηματική ή σε είδος.

Υπεργολαβική νόθευση διαγωνισμών

Η επιχείρηση που συμφωνήθηκε εκ των προτέρων να κερδίσει το διαγωνισμό συμφωνεί με τις άλλες ανταγωνιστικές επιχειρήσεις ότι εάν αυτές αποχωρήσουν από την προσφοροδοτική διαδικασία ή δεν υποβάλουν ανταγωνιστικές προσφορές θα τους απονέμει σαν υπεργολαβία επιμέρους κομμάτια της σύμβασης του έργου (υπεργολαβικές συμβάσεις), νοουμένου ότι αυτή θα είναι η νικήτρια επιχείρηση. Με τον τρόπο αυτό κατανέμονται τα κέρδη της αντιανταγωνιστικής συμφωνίας μεταξύ των επιχειρήσεων που νοθεύουν τον διαγωνισμό.

6. Χαρακτηριστικά αγοράς που διευκολύνουν τη νόθευση διαγωνισμών

Οι πρακτικές νόθευσης διαγωνισμών μπορεί να εκδηλωθούν σε όλους τους τομείς μιας οικονομίας. Ωστόσο, ορισμένα χαρακτηριστικά των αγορών διευκολύνουν την ανάπτυξη αντιανταγωνιστικών συμφωνιών νόθευσης διαγωνισμών. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι:

• Μικρός αριθμός επιχειρήσεων

Όσο μικρότερος είναι ο αριθμός των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε μια αγορά τόσο πιο εύκολα αναπτύσσονται δεσμοί και σχέσεις επικοινωνίας μεταξύ αυτών. Ως αποτέλεσμα, ο μικρός αριθμός επιχειρήσεων σε μια αγορά είναι παράγοντας που διευκολύνει την ανάπτυξη πρακτικών νόθευσης διαγωνισμών.

• Διάρθρωση ζήτησης και προσφοράς

Η σταθερότητα και προβλεψιμότητα της ζήτησης και της προσφοράς είναι παράγοντες που διευκολύνουν την ανάπτυξη πρακτικών νόθευσης διαγωνισμών μεταξύ ανταγωνιστικών επιχειρήσεων. Επίσης, σε περιόδους οικονομικών κρίσεων ή έντονης αβεβαιότητας, τα κίνητρα των επιχειρήσεων να εμπλακούν σε πρακτικές νόθευσης διαγωνισμών είναι μεγαλύτερα. Αυτό οφείλεται στο ότι οι επιχειρήσεις προσπαθούν να αντικαταστήσουν τυχόν απώλειες επιχειρηματικής δραστηριότητας λόγω της συρρίκνωσης της οικονομίας, με αθέμιτα κέρδη που προκύπτουν από την νόθευση διαγωνισμών. Επιπλέον, η πρόσβαση στις κεφαλαιαγορές εκτός του ότι καθίσταται δυσκολότερη συνεπάγεται και μεγαλύτερο κόστος (π.χ. υψηλότερα επιτόκια) σε συνθήκες οικονομικής κρίσης. Ως εκ τούτου, τα πρόσθετα κέρδη που προκύπτουν από τη νόθευση διαγωνισμών καθίστανται ελκυστικότερα, με αποτέλεσμα να αυξάνεται ο κίνδυνος ανάπτυξης αντιανταγωνιστικών συμφωνιών νόθευσης διαγωνισμών.

• Ομοιογένεια προϊόντων

Είναι ευκολότερο για τις επιχειρήσεις να καταλήξουν σε συμφωνία αναφορικά με μια κοινή βάση τιμής που θα προσφερθεί σε ένα διαγωνιστικό διαγωνισμό όταν τα προϊόντα που αφορούν τον διαγωνισμό έχουν κοινά χαρακτηριστικά.

• Δυνατότητες υποκατάστασης

Οι επιχειρήσεις που επιθυμούν τη νόθευση των προσφορών τους είναι ευκολότερο και πιο πιθανόν να το πράξουν όταν τα προϊόντα που παρέχουν δεν μπορούν εύκολα να εναλλαχθούν ή να υποκατασταθούν από άλλα (π.χ. υπάρχει χαμηλή ελαστικότητα ζήτησης).

• Τυποποιημένα Προϊόντα

Όσο πιο τυποποιημένα είναι τα προϊόντα τόσο πιο εύκολα μπορούν οι ανταγωνιστές να συμφωνήσουν μεταξύ τους το επίπεδο τιμών που θα προσφέρουν σε ένα διαγωνισμό. Επίσης, όσο πιο ιδιαίτερες είναι οι προδιαγραφές και τα χαρακτηριστικά ενός προϊόντος, τόσο περισσότερο αυξάνεται η πιθανότητα νόθευσης ενός διαγωνισμού.

• Εμπόδια εισόδου στην αγορά

Τα εμπόδια εισόδου στην αγορά ενός προϊόντος παρέχουν ένα πλέγμα προστασίας των υφιστάμενων επιχειρήσεων που ενδεχομένως να συμμετέχουν σε πρακτικές νόθευσης διαγωνισμών από ανταγωνιστικές πιέσεις που μπορεί να ασκηθούν από δυνητικά νεοεισερχόμενες επιχειρήσεις.

• Εξοικείωση με διαγωνιστικές διαδικασίες

Όταν υπάρχουν επαναλαμβανόμενες διαγωνιστικές διαδικασίες ή/και όταν οι συμμετέχοντες σε αυτές είναι σχεδόν πάντα οι ίδιοι, η πιθανότητα νόθευσης των διαγωνισμών είναι αυξημένη. Η ύπαρξη μελλοντικών διαγωνισμών αποτελεί κίνητρο για συνεργασία των επιχειρήσεων και διαμοιρασμό των πρόσθετων κερδών που θα προκύψουν από τη νόθευση αυτών.

• Συμμετοχή σε εμπορικές ενώσεις/συνδέσμους

Η συμμετοχή σε εμπορικές ενώσεις/συνδέσμους μπορεί να παρέχει το απαιτούμενο φόρουμ συνάντησης των εκπροσώπων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων για συζητήσεις με αντιανταγωνιστικό περιεχόμενο, όπως π.χ. την ανάπτυξη και εφαρμογή συμφωνίας για νόθευση διαγωνισμών. Επιπλέον, συγκεκριμένες δραστηριότητες των εμπορικών ενώσεων/συνδέσμων μπορεί να διευκολύνουν την εφαρμογή κυρώσεων σε επιχειρήσεις που παρεκκλίνουν από μία αντιανταγωνιστική συμφωνία νόθευσης διαγωνισμών.

• Ανυπαρξία τεχνολογικής αλλαγής και καινοτομιών

Ο χαμηλός ρυθμός τεχνολογικών αλλαγών και καινοτομιών αναφορικά με ένα προϊόν επιτρέπει στις επιχειρήσεις να καταλήξουν ευκολότερα σε μια αντιανταγωνιστική συμφωνία και να τη διατηρήσουν στο μέλλον.

• Σχετική σταθερότητα των μεριδίων αγοράς των επιχειρήσεων

Η σταθερότητα των μεριδίων αγοράς των επιχειρήσεων που συμμετέχουν σε διαγωνισμούς είναι ένας παράγοντας που διευκολύνει τη διατήρηση μιας αντιανταγωνιστικής συμφωνίας νόθευσης διαγωνισμών. Συνήθως, οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε τέτοιες συμφωνίες κατανέμουν διαγωνισμούς μεταξύ τους με τρόπο που να διασφαλίζεται η σταθερότητα των μεριδίων αγοράς τους μακροχρόνια.

Ηλεκτρικοί διακόπτες

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επέβαλε το 2007 διοικητικά πρόστιμα σε 11 ομίλους εταιρειών για συμμετοχή σε καρτέλ στην αγορά των ηλεκτρικών διακοπτών, το οποίο δρούσε από το 1988 έως το 2004. Τα μέλη της σύμπραξης αντάλλασσαν πληροφορίες για διαγωνισμούς, με στόχο το συντονισμό των προσφορών τους και τον καταμερισμό της αγοράς μεταξύ τους, ανάλογα με τα αντίστοιχα μερίδια αγοράς τους. Συγκεκριμένα, οι Ιαπωνικές και Ευρωπαϊκές εταιρείες που συμμετείχαν στο καρτέλ είχαν συμφωνήσει να μην πωλούν προϊόντα και να μην υποβάλουν προσφορές σε διαγωνισμούς εκτός της γεωγραφικής περιοχής εγκατάστασής τους.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή IP/07/80

Ανελκυστήρες και κυλιόμενες κλίμακες

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επέβαλε το 2007 διοικητικά πρόστιμα σε τέσσερις εταιρείες κατασκευής ανελκυστήρων και κυλιόμενων κλιμάκων (OTIS, KONE, Schindler και ThyssenKrupp) για συμμετοχή, κατά τη χρονική περίοδο 1995-2004, σε αντιανταγωνιστικές συμφωνίες με αντικείμενο τη νόθευση διαγωνισμών. Σε διαγωνισμούς που προκηρύχθηκαν στο Βέλγιο, την Ολλανδία, τη Γερμανία και το Λουξεμβούργο, οι εμπλεκόμενες εταιρείες χρησιμοποίησαν τη μέθοδο της εικονικής προσφοράς για την μεταξύ τους κατανομή των διαγωνισμών ανά κράτος - μέλος. Ο επιτυχών ανάδοχος ορίζονταν ανά διαγωνισμό από τα μέλη του καρτέλ ανάλογα με τα μερίδια αγοράς που κατείχε έκαστη από αυτές σε κάθε κράτος. Οι υπόλοιποι προσφοροδότες συντόνιζαν τις τιμές των προσφορών τους σε πολύ υψηλά επίπεδα.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή IP/07/209

Υπηρεσίες ασφάλειας χρηματαποστολών

Η Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού επέβαλε το 2007 διοικητικά πρόστιμα σε δύο εταιρείες που παρείχαν υπηρεσίες ασφάλειας για εναρμονισμένες πρακτικές σε διαγωνισμούς που αφορούσαν την αγορά υπηρεσιών ιδιωτικής ασφάλειας. Οι εν λόγω εταιρείες χρησιμοποιούσαν τη μέθοδο της υποβολής εικονικών προσφορών για τη μεταξύ τους κατανομή των δημοπρατούμενων συμβάσεων.

Πηγή: Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού, Απόφαση 325/V/2007.

7. Πρακτικές συμβουλές για αποφυγή νόθευσης διαγωνισμών

Οι συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών που αφορούν σε πρακτικές νόθευσης διαγωνισμών είναι μυστικές κάτι που καθιστά τον εντοπισμό τους δύσκολο. Ωστόσο, οι Αναθέτουσες Αρχές καθώς επίσης και οι Αρχές Ανταγωνισμού είναι συνήθως περισσότερο ύποπτες σε σχέση με την ύπαρξη νόθευσης διαγωνισμών σε περιπτώσεις ύπαρξης ενός συγκεκριμένου μοτίβου όσον αφορά, μεταξύ άλλων, στη συμμετοχή και στο ύψος των προσφορών από τους ανταγωνιστές.

Για την αποφυγή εμπλοκής της εταιρείας σας σε αντιανταγωνιστικές συμφωνίες νόθευσης διαγωνισμών, αλλά και προκειμένου να μην δίνεται η εσφαλμένη εντύπωση ότι συμμετέχετε σε τέτοιες πρακτικές, θα πρέπει να ακολουθείτε τις πιο κάτω κατευθυντήριες γραμμές αναφορικά με τα ΠΡΕΠΕΙ και τα ΜΗΝ. Επισημαίνεται ότι οι πιο κάτω κατευθυντήριες γραμμές είναι ενδεικτικές και όχι εξαντλητικές

- **ΠΡΕΠΕΙ** να αρνηθείτε κάθε ανταλλαγή εμπορικά ευαίσθητων πληροφοριών (π.χ. ύψος προσφοράς, λεπτομέρειες προσφοράς, συμμετοχή σε δημόσιους διαγωνισμούς).
- **ΠΡΕΠΕΙ** να ζητάτε της τεχνικές προδιαγραφές/λεπτομέρειες του έργου που αφορά στον διαγωνισμό από την αναθέτουσα αρχή.
- **ΠΡΕΠΕΙ** να γίνετε λεπτομερής κοστολόγηση κάθε προσφοράς που υποβάλλετε και να υπάρχει συνέπεια μεταξύ τους, εκτός και εάν προκύψουν αντικειμενικοί λόγοι διαφοροποίησής τους.
- **ΠΡΕΠΕΙ** να υπάρχει επαρκής αιτιολόγηση όλων των πληροφοριών που περιλαμβάνετε στις προσφορές που υποβάλλετε.
- **ΠΡΕΠΕΙ** να ελέγχετε όλα τα έγγραφα που συναποτελούν την προσφορά σας ώστε να μην γίνετε σε αυτά ρητή αναφορά στις προσφορές των ανταγωνιστών σας ή να κάνουν χρήση της κεφαλίδας στοιχείων ή του αριθμού τηλεομοιοτυπίας άλλης επιχείρησης.
- **ΠΡΕΠΕΙ** να αποφεύγετε να κάνετε αλλαγές στα έγγραφα των προσφορών που υποβάλλετε την τελευταία στιγμή π.χ. διαγραφές, τροποποιήσεις.
- **ΠΡΕΠΕΙ** να διαγράφετε όλες τις ιδιότητες (properties) όλων των ηλεκτρονικών εγγράφων που υποβάλλετε στην αναθέτουσα αρχή.
- **ΠΡΕΠΕΙ** να συμμετέχετε οι ίδιοι στη διαδικασία ανοίγματος των προσφορών.
- **ΠΡΕΠΕΙ** να αποφεύγετε την πρόσληψη των ίδιων συμβούλων με ανταγωνιστές σας για την ετοιμασία της κοστολόγησης ή και την αξιολόγηση της προσφοράς σας.

- **ΜΗΝ** ανταποκριθείτε σε οποιαδήποτε πρόσκληση από άλλες ανταγωνιστικές επιχειρήσεις για συνομολόγηση συμφωνίας η οποία θα έχει ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα τη νόθευση διαγωνισμών.
- **ΜΗΝ** ανταλλάζετε πληροφορίες με ανταγωνιστές σας αναφορικά με τη συμμετοχή της εταιρείας σας ή όχι σε ένα διαγωνισμό, το ύψος ή και άλλες λεπτομέρειες της προσφοράς σας.
- **ΜΗΝ** υποβάλλετε προσφορές σε διαγωνισμούς τους οποίους είναι γνωστό ότι δεν μπορείτε να φέρετε σε πέρας σε περίπτωση επιτυχίας της εταιρείας σας.
- **ΜΗΝ** προβείτε σε οποιαδήποτε δήλωση που να αποδεικνύει την εκ των προτέρων γνώση των προσφορών των ανταγωνιστών σας.
- **ΜΗΝ** προβείτε σε οποιαδήποτε δήλωση υπαινίσσεται ότι έχετε συζητήσει με τους ανταγωνιστές σας σε σχέση με τον διαγωνισμό και ότι έχετε καταλήξει σε συμφωνία μεταξύ σας.
- **ΜΗΝ** κάνετε οποιαδήποτε αναφορά σε «προτεινόμενες τιμές στα πλαίσια της αγοράς», «πρότυπες τιμές αγοράς», «κατάλογο τιμών αγοράς».
- **ΜΗΝ** υποβάλλετε κοινή προσφορά με άλλες επιχειρήσεις εάν τουλάχιστον μια από αυτές θα μπορούσε να υποβάλει μεμονωμένη προσφορά, χωρίς αντικειμενική αιτιολόγηση.
- **ΜΗΝ** αναθέτετε και μην αποδέχεστε συστηματικά υπεργολαβία σε περίπτωση που κερδίσετε/χάσετε ένα διαγωνισμό.
- **ΜΗΝ** κάνετε οποιαδήποτε χρήση πληροφοριών σε σχέση με τους ανταγωνιστές σας που δεν είναι δημόσια διαθέσιμες.
- **ΜΗΝ** υπαινίσσεστε ότι κατέχετε συγκεκριμένα στοιχεία που περιλαμβάνονται στις προσφορές των ανταγωνιστών σας.
- **ΜΗΝ** προβαίνετε σε οποιαδήποτε δήλωση υπαινίσσεται ότι η εταιρεία σας έχει υποβάλει προσφορά κατά παραχώρηση, ή συμπληρωματική ή ενδεικτική ή συμβολική ή προσφορά κάλυψη.
- **ΜΗΝ** ζητάτε τα έγγραφα προσφοράς από την αναθέτουσα αρχή για λογαριασμό των ανταγωνιστών σας.
- **ΜΗΝ** υποβάλλετε προσφορές εκ μέρους ανταγωνιστικών επιχειρήσεων.
- **ΜΗΝ** κοινοποιείτε τις προσφορές της εταιρείας σας σε ανταγωνιστές σας.
- **ΜΗΝ** κάνετε οποιαδήποτε αναφορά υπαινίσσεται ότι ένας συγκεκριμένος πελάτης ή μία συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή ανήκει σε άλλη ανταγωνίστρια εταιρεία.
- **ΜΗΝ** υποβάλλεται οποιαδήποτε έγγραφα ή δήλωση που να παραπέμπει στην τήρηση ή μη συγκεκριμένων όρων κατά την υποβολή προσφορών ως αποτέλεσμα συζήτησης ή απόφασης σε μία εμπορική ένωση ή οργάνωση ή και οργανισμό.
- **ΜΗΝ** προβαίνετε είτε επίσημα είτε ανεπίσημα σε δήλωση ενώπιον της αναθέτουσας αρχής ότι δεν αναμένετε να κερδίσει η εταιρεία σας το διαγωνισμό.
- **ΜΗΝ** συμμετέχετε σε συναντήσεις κοινωνικού περιεχομένου και μην προγραμματίζετε συναντήσεις με ανταγωνιστές σας λίγο πριν τη λήψη προθεσμίας για την υποβολή προσφορών.
- **ΜΗΝ** αποσύρετε τη προσφορά σας χωρίς σοβαρή αντικειμενική αιτιολόγηση.

Σε περίπτωση διαπίστωσης ανησυχητικών ενδείξεων συμμετοχής της εταιρείας σας σε συμφωνία νόθευσης διαγωνισμών πρέπει να επικοινωνήσετε άμεσα με το Λειτουργό Συμμόρφωσης ή με τον εσωτερικό νομικό σας σύμβουλο. Εάν η εταιρεία σας δε διαθέτει Λειτουργό Συμμόρφωσης ή εσωτερικό νομικό σύμβουλο, τότε θα πρέπει να επικοινωνήσετε άμεσα με τους δικηγόρους της εταιρείας σας. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι όσο πιο γρήγορα εντοπιστούν τέτοιες συμπεριφορές, τόσο μεγαλύτερες θα είναι οι πιθανότητες αξιοποίησης των εργαλείων που παρέχονται από τις Αρχές Ανταγωνισμού για μείωση του διοικητικού προστίμου και ενδεχόμενα και των άλλων συνεπειών που μπορεί να προκύψουν από αγωγές για αποζημιώσεις λόγω βλάβης που προκλήθηκε από τη νόθευση διαγωνισμών σε τρίτους (κυβερνήσεις, επιχειρήσεις, καταναλωτές).